

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย ตามการรับรู้ของตนเอง” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม
2. ความสำคัญของวัฒนธรรม
3. ที่มาและลักษณะของวัฒนธรรมไทย
4. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
5. การศึกษากับการถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย
7. บทบาทของครูสังคมศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม

ความเป็นมาของคำว่า “วัฒนธรรม” นั้น ได้เริ่มปรากฏเป็นหลักฐานขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ.2475 โดยพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติมาจากคำภาษาอังกฤษ “Culture” ซึ่งคำนี้มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Cultura” แปลว่า การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม ดังนั้นความหมายของคำว่า วัฒนธรรมที่พระองค์ท่านให้ไว้จึงหมายถึงความเจริญงอกงามที่ได้จากการเพาะปลูก คือการศึกษาอบรม(อ้างถึงใน วาสนา บุญสม 2537; 11)

ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” ในภาษาไทยนั้นมีรากศัพท์มาจากคำสมาสระหว่างภาษาบาลีและสันสกฤต คือคำว่า “วัฒนธรรม” มาจากคำภาษาบาลีว่า “วาทสน” แปลว่า เจริญงอกงามรุ่งเรือง ส่วนคำว่า “ธรรม” มาจากคำภาษาสันสกฤตว่า “ธรรม” แปลว่า ความดี เมื่อนำคำสมาสกันจึงได้ความหมายโดยรวมว่า “สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม” ที่มนุษย์ในสังคมเป็นผู้ทำให้เกิดขึ้น และสามารถดำเนินสืบมาจนถึงชนรุ่นหลัง (สุพัศรา สุภาพ, 2523:140)

การศึกษาความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ได้มีนักปราชญ์และผู้รู้หลายท่านได้ให้คำอธิบายไว้ ดังนี้

พระชาตุมานราชชน (2515:103-104) ได้ให้คำอธิบาย “วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนกันได้และเอาอย่างกันได้” “วัฒนธรรม” คือสิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มีมนุษย์ได้เรียนรู้จากคนแต่ก่อน สืบต่อกันมาเป็นประเพณี ตลอดจนความรู้ลึก ความคิดเห็น ความประพฤติ กิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะความเชื่อ เป็นมาตรฐานแห่งสังคมซึ่งรับและรักษาให้เจริญงอกงาม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2537:3-5) พระสงฆ์นักปราชญ์ในทางพระพุทธศาสนา ได้ให้คำอธิบาย “วัฒนธรรม” หมายถึง ระดับความคิดและแนวทางการปฏิบัติธรรม 3 ระดับ ของมนุษย์อันได้แก่ ศักยธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม โดยใช้สติปัญญาอันจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นได้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่พบกับความดีความงาม ความเจริญ แห่งตนและโดยส่วนรวม อันเป็นความจริงแท้ตามธรรมชาติของมนุษย์

ศุมน อมรวิวัฒน์ (2533:90) ได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้ วัฒนธรรมคือ วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นความเจริญงอกงามตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการแสดงออกและการสื่อความหมายของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชนเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ที่เห็นได้ทั้งในรูปธรรมและนามธรรมและเป็นผลแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยี

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้นิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้เป็น 4 นัย คือ

1. เป็นสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ
2. เป็นวิถีชีวิตของหมู่คณะ
3. เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน
4. เป็นพฤติกรรมและสิ่งที่คนในชุมชนผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้ อยู่ในหมู่พวกของตน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2538 :25) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคมยึดถือเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจซาบซึ้ง ออมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน และวัฒนธรรมในเชิงปฏิบัติ หมายถึงความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลมาจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ อาจจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านจิตใจ สังคม และวัตถุ ที่มีการตั้งสมมติทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง

นอกจากนี้ในทัศนะของชาวต่างประเทศ ได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ เอ แอล โครเบอร์ และไคลด์ คลักคอกห์น (A.L.Krocber and Clyde Kluckhohn 1952 อ้างถึง ในยศ สันตสมบัติ ,2540:11) ได้ให้นิยาม วัฒนธรรม หมายถึง ระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ และวัฒนธรรมอีกนัยหนึ่ง คือกฎระเบียบหรือมาตรฐานทางพฤติกรรมร่วมที่คนในสังคมยอมรับนำมาปฏิบัติเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (Design for living)

วิกเตอร์ บาร์นาว (Victor Barnow ,1963:5 อ้างถึง ในสกันธ์ จันทรักษ์ ,2529:8) ได้ให้นิยาม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนซึ่งเป็นแบบแผนทั้งหมดของวิถีชีวิตและเป็นแบบเดียวกันหรือคล้ายกัน แบบแผนวิถีชีวิตเหล่านี้ เป็นแบบแผนที่มีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาศัยภาษาและการเขียนแบบ

เอ็ดเวิร์ด บี ไทเลอร์ (Edward B. Tylor อ้างถึง ในรัชนิกร เศรษฐ ,2531:3) ได้ให้นิยามวัฒนธรรม หมายถึง ส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อนอันประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรมจรรยา กฎหมาย ขนบประเพณี ความสามารถ และนิสัยอื่นใดที่มนุษย์ได้มาในฐานะสมาชิกหนึ่งของสังคมซึ่งสมาชิกในสังคมนั้นสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นให้เป็นมรดกทางสังคมแก่ชนรุ่นต่อไป

ใน Webster's New Collegiate Dictionary (1977:202) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมว่าเป็น "การทำให้สติปัญญาและศีลธรรมเจริญขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการศึกษา" (The act of developing the intellectual and moral faculties especially education)

The American Heritage Dictionary of the English Language (1979:321) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าเป็น "แบบแผนของการปฏิบัติงาน ศิลปะความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและผลิตผลทุกอย่างที่เป็นงานของมนุษย์ซึ่งถ่ายทอดกันมาทางสังคม รวมทั้งความนึกคิดของชุมชนหรือประชาชน"

จากความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ที่ใช้ความคิด ประดิษฐ์ ดัดแปลง สร้างสรรค์ พัฒนา ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมให้มีคุณค่าต่อชีวิตของตนอันนำมาซึ่งความดีความงาม ความเจริญ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถเรียนรู้ถ่ายทอดและอนุรักษ์ให้ไว้เป็นมรดกของสังคมสืบไป

ประเภทของวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชชน (2515:99) นักปราชญ์ทางวัฒนธรรมของชาติ ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งของต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต ช่วยให้คุณอยู่ดีกินดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับอาหาร เสื้อผ้า บ้านเรือน ยารักษาโรค รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ อารยวัตถุโบราณ พานพาหนะ ฯลฯ

งามพิศ ถิตย์สงวน (2538:53-54) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสได้ ได้แก่ บึงจ้อ 4 ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต เช่น เสื้อผ้า อาหาร บ้านเรือน ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหมายถึง ส่วนรวมของวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างในปรากฏแต่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ สามารถแบ่งย่อยได้ 5 ประเภท คือ

2.1 สถาบันสังคม

2.2 ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์

2.3 ศิลปะแขนงต่าง ๆ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี การละคร

2.4 ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษิตคำพังเพย

2.5 พิธีกรรม

ฉรงค์ เต็งประชา (2531 : 5) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรม ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางแนวคิด (Ideas-Thinking) ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อความรู้สึคนึกคิด ซึ่งอาจผิดหรือถูกก็ได้

2. วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน (Norms-Doing) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนหรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือรวมทั้งกฎหมายที่ต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน

3. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ วัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำมาใช้ในสังคมเช่น เสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย

แปลก สนธิรักษ์ (2516 : 44) ได้แบ่งวัฒนธรรม ออกเป็น 4 หมวด คือ

1. คติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาเช่น ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม

2. เนติธรรมได้แก่วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ยอมรับนับถือว่ามี ความสำคัญเช่นเดียวกับกฎหมาย

3. วัตถุธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางวัตถุอันเกี่ยวกับการกินคืออยู่ที่ เครื่องใช้ อาคารบ้านเรือน รวมทั้งการรู้จักประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว

4. สหธรรมได้แก่วัฒนธรรมทางสังคมอันหมายถึงคุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนเราอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก รวมทั้งระเบียบมารยาทในการติดต่อเข้าสังคม

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526:9) ได้รวบรวมวัฒนธรรมเข้าเป็นหมวดหมู่ ตามหลักเกณฑ์ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังนี้คือ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526:9) ได้รวบรวมวัฒนธรรมเข้าเป็นหมวดหมู่ ตามหลักเกณฑ์ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังนี้คือ

1. สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม กฎหมาย การปกครอง

2. สาขาศิลปะ (The Arts) ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี ละคร ฟิล์มว่า วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม

3. สาขาการช่างฝีมือ (The Practical crafts) ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม การทำเตา การทำเครื่องปั้นดินเผา การจัดทำดอกไม้ การทำตุ๊กตา

4. สาขาคหกรรมศิลป์ (The Domestic Arts) ว่าด้วยเรื่องอาหาร การตกแต่งบ้าน ชาร์กษาโรค การดูแลเด็ก ครอบครั้ว การกินอยู่ การต้อนรับแขก การประกอบอาชีพช่วยเหลือเศรษฐกิจในครอบครัว

5. สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation) ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบตอมมือ กระบี่กระบอง กีฬาพื้นบ้าน

จากการจัดแบ่งประเภทของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วัฒนธรรม แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุที่เป็นรูปธรรม และวัฒนธรรมทางด้านจิตใจที่เป็นนามธรรม ซึ่งวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทนี้ จะต้องสัมพันธ์และสมดุลซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์เกิดทั้งความสุขกายและสบายใจ

2. ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของชาติใด สังคมใดก็ตามย่อมแสดงถึงเอกลักษณ์ สักดิ์ศรี ความมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าของคนในชาตินั้น ๆ เพราะวัฒนธรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาจิตใจคน พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2525:6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาชาติบ้านเมืองว่า มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ทำให้คนในชาติเกิดความภาคภูมิใจในลักษณะเฉพาะของคน เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี มีความรักและหวงแหนในฐานะมรดกของชาติ ก่อให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่ความมั่นคงของชาติ

2. วัฒนธรรมช่วยพัฒนาจิตใจของประชาชนและมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ รากฐานของวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประพฤติดี ปฏิบัติดี ย่อมมี

ส่วนให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สามัคคีกลมเกลียว ช่วยเหลือกันในสังคม เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและชาติบ้านเมืองในที่สุด

3. วัฒนธรรมสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชาติ และระหว่างประเทศวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศมีหลักการและสาระไปในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อความดี ความงาม ความเจริญก้าวหน้าและความสุขในการดำเนินชีวิต จะแตกต่างกันก็แต่ในเรื่องของกิจกรรมและรายละเอียดเท่านั้น การศึกษาให้เข้าใจสาระแก่นแท้ของวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และประสานสัมพันธ์สาระอันเป็นประโยชน์แห่งความดีนั้นร่วมกันได้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2529:1-3) ได้สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. เป็นเอกลักษณ์แสดงถึงความเป็นชาติไทยที่มีอารยธรรม
2. เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ
3. เป็นสิ่งแสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย
4. เป็นปัจจัยให้คนในชาติได้ประพฤติในทางที่ดีงาม มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาตนเอง

พัฒนาสังคมและประเทศชาติ

5. เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
6. ช่วยสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชาติและระหว่างประเทศ
7. เป็นมรดกของสังคม

พระยาอนูมานราชชน (2515:26) ได้สรุป ความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นอยู่ ความเจริญ และเชิดชูเกียรติของบุคคลและชาติ
2. เป็นเครื่องแสดงถึงบุคลิกลักษณะของประเทศและเชื่อมโยงอาชญาของชาติ
3. เป็นเครื่องถ่อมเกลาลดใจให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติ ไปตามทำนองคลองธรรม รักหมู่คณะ

ส่งเสริมการทำความดี และการดำรงอยู่ของชีวิต

ประเวศ วะสี (2537:13-14) ได้สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ คือ

1. ช่วยส่งเสริมการปกครองในระบบประชาธิปไตย
2. ช่วยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนในท้องถิ่น
4. สร้างความบรรณสถานสอดคล้องและความสมดุลยั่งยืนในชุมชน
5. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
6. พัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ช่วยผดุงศีลธรรมของสังคม

8. เป็นหลักของสังคมทางภูมิปัญญาในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การเมือง สภาพแวดล้อม และจิตใจของคนในชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น

วาสนา บุญสม (2537:19-20) ได้สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมมีคุณประโยชน์ต่อมนุษยชาติ นานัปการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความมั่นคง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ พูดภาษาเดียวกัน ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันย่อมก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความภาคภูมิใจศักดิ์ศรีของความเป็นไปที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
2. เป็นสิ่งช่วยพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนวินัย และยึดมั่นคุณธรรมความดี ย่อมสร้างสรรคสังคมให้เจริญก้าวหน้าเพราะเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติ
3. เสริมสร้างวิทยาการทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม คุรุศาสตร์ศิลป์ ภาษาและวรรณคดี เพื่อสืบทอดความรู้ความคิด ความเพล็ดเพลินเจริญใจต่อกันไป ในฐานะมรดกทางสังคม
4. ช่วยให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลไม่เบียดเบียนกัน เคารพซึ่งกันและกัน อันเป็นแนวคิดที่สืบทอดและกลมกลืนจิตใจบุคคลในสังคมไทยให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบร่มเย็น

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญใดด้านช่วยพัฒนาสร้างเสริมความมั่นคงเข้มแข็งให้แก่ประเทศชาติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของที่ดีที่งามที่เจริญ อันนำมาซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อย สติธรรมอันดีงาม และความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ ทำให้เกิดสันติภาพและสันติสุขแก่สังคม ตลอดจนช่วยดำรงความเป็นชาติไว้ได้ตลอดไป

3. ที่มาและลักษณะของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยนับว่าเป็นมรดกที่สำคัญของชาติ เป็นเครื่องหมายแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี มีเอกราชอธิปไตย ที่ภาคภูมิใจยิ่งของคนไทยทั้งมวล ที่ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรคทำนุบำรุงรักษาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ อานนท อภาภิรมย์ (2525:95-97) ได้กล่าวถึงที่มาของ วัฒนธรรมไทย พอสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเพณีแข่งเรือลอยกระทง เหล่านี้ เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ของไทยที่เป็นที่ราบลุ่ม เต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง ประเพณีและอาชีพที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ จึงเกิดขึ้นมากมายแตกต่างกันไปในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ

2. ระบบเกษตรกรรม เป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย ทำให้คนไทยผูกพันอยู่กับกิจวัตรทางการเกษตร ซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติ อาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกันกับเพื่อนบ้าน

3. ค่านิยม มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างกลายเป็นแกน ของวัฒนธรรม เช่น ความรักอิสระเสรี ความกตัญญูกตเวที ความมีจิตใจเมตตากรุณา

4. การย้ายถิ่นฐาน ตลอดจนระบบวิชาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้ไทยได้รับวัฒนธรรมสำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลมาจากสังคมอื่น ๆ ได้แก่

4.1 ลัทธิพราหมณ์ เชนแพร่เข้ามาในสังคมไทยโดยผ่านทางเขมรและมณฑลประเพณีต่าง ๆ ของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดจนถึงการตาย ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิพราหมณ์ที่คนไทยนำมาดัดแปลงผสมผสานจนเกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีไทยต่าง ๆ

4.2 พุทธศาสนา เชนแพร่เข้ามาโดยผ่านทางพม่า ถึงก่า มีอิทธิพลสูงในแนวคิดค่านิยมวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างแนบแน่น จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ ประเพณีต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

4.3 วัฒนธรรมตะวันตก ที่ไหลบ่าเข้ามาในสังคมไทยอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญของวิชาการสมัยใหม่และการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น การศึกษาแบบตะวันตกส่งผลให้แนวคิดของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปรับอิทธิพลของตะวันตกได้ง่ายขึ้น การแต่งกายที่ทันสมัย กีฬา คอนเสิร์ต และการบันเทิงต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลสูงต่อสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

นอกจากนี้นักปราชญ์ นักการศึกษาหลายท่าน เช่น พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540:7) และ จำนง ทองประเสริฐ (2541:27) ได้แสดงทัศนะที่มาของวัฒนธรรมไทย พอสรุปได้ดังนี้

1. ที่มาแหล่งสำคัญของวัฒนธรรมไทยในแง่ทางประวัติศาสตร์ โดยการสืบสาวคิดวิเคราะห์ให้เข้าถึงแก่นของเนื้อหาสาระจะพบว่า วัฒนธรรมไทยเกือบทั้งหมด ล้วนได้รับแบบแผนพฤติกรรมอันเนื่องมาจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนา

2. วัฒนธรรมไทย ถือกำเนิดมาจากความหลากหลายของวัฒนธรรมพื้นบ้านชาวไทยในภาคต่าง ๆ ที่ได้ใช้ภูมิธรรม ภูมิปัญญา และความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน ตลอดจนการเกื้อกูลของธรรมชาติ สภาพแวดล้อม ส่งผลให้เกิดเป็นแบบแผนวิถีการดำเนินชีวิต ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยและกลายเป็นเอกลักษณ์ร่วมของวัฒนธรรมไทยในที่สุด

3. วัฒนธรรมไทยเกิดจากการบูรณาการผสมผสานของวัฒนธรรม 3 กระแสหลักคือ วัฒนธรรมจีน อินเดีย และวัฒนธรรมของชาติตะวันตก ที่สังคมไทยรับเข้ามาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิม และอุปนิสัยใจคอของตน จนกลายเป็นวัฒนธรรมไทยในแขนงสาขาต่าง ๆ อุปมาคั้งน้ำในแม่น้ำจากหลายกระแสนารวมเป็นสายเดียวกัน

จากที่มาของวัฒนธรรมไทยดังกล่าวข้างต้นนี้ บรรพบุรุษไทย ได้ใช้ภูมิปัญญาคิดตั้งตน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ทำนุบำรุงดูแลรักษา จนตกทอดมาเป็นรากฐานเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยให้อึดถือปฏิบัติ

เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่พืงนำมาประพุดิปฏิบัติ เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทย ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ตามกรอบเนื้อหาวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537:8) มีดังนี้

1. สถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. วิถีครอบครัวและชุมชนไทย
3. ขนบธรรมเนียมประเพณี
4. ภาษาไทย
5. ระเบียบวินัย
6. ค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรม
7. วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย
8. การแต่งกายแบบไทย
9. ศิลปกรรมไทย
10. วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว
11. วัฒนธรรมกับการพัฒนา

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทย มีรากฐานที่มาจากการผลิตผลตามอิทธิพลวัฒนธรรมของจีน อินเดีย และชาติตะวันตก โดยนำมาดัดแปลงปรับปรุงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และจิตใจของคนไทย จึงกลายมาเป็นวัฒนธรรมไทย

4. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ควรจะมีการเรียนรู้และถ่ายทอดให้แกกันและกัน ซึ่งการถ่ายทอดนี้ทำให้วัฒนธรรมเกิดการเผยแพร่ และผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างสังคมหนึ่ง กับอีกสังคมหนึ่งในบางครั้งวัฒนธรรมใหม่ของสังคมหนึ่งอาจเข้าไปมีอิทธิพลครอบงำวัฒนธรรมเดิมให้ถูกกลืนเดือนหรือลดความสำคัญลงจนถึงขั้นถูกกกลืนหายไปโดยวัฒนธรรมอื่น ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม จึงมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงและความคงอยู่ของชาติ

การอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงเป็นพฤติกรรมของการรักษา การถ่ายทอด การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิม ให้เหมาะสมกับสภาพอันแท้จริงของสังคม และธรรมชาติที่แวดล้อม เพื่อให้วัฒนธรรมของสังคมชาติดำรงคงอยู่ และเจริญงอกงาม (วิทย์ โภษุม, 2530:34)

นักปราชญ์ราชบัณฑิต และนักการศึกษาหลายท่านได้ตระหนัก และแสดงทัศนะถึงรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ในการที่จะนำมาใช้ในการอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมของชาติได้ดำรงคงอยู่ ดังแนวคิดของท่านผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

พระยาอนุมานราชธน (2531:154-156) กล่าวว่า “ถ้าชาติใดไม่รู้จักปรับปรุงและแก้ไขวัฒนธรรมของชาติคนให้ทันทั่วทั้งที่ให้ประสานเข้ากันได้เหมาะสมกับสมัยและสภาพของเหตุการณ์ก็จะถูกวัฒนธรรมของชาติอื่นที่มีอำนาจมากกว่าเข้ามาแทนที่ที่ละน้อยๆ และถ้าไม่รู้จักผลัดไสสิ่งที่เป็นภัยให้พ้นไป และสิ่งดีที่เห็นว่าดีเอามาประสานเข้าไว้ วัฒนธรรมของชาติเดิมของคนก็จะหมดไป กลายเป็นไม่มีชาติอีกต่อไป วัฒนธรรมที่จะเจริญงอกงามได้นั้น คือ วัฒนธรรมที่มี ส่วนประกอบเป็นลักษณะต่าง ๆ และแปลก ๆ กัน แต่ประสานเข้ากันได้เป็นเอกภาพ ...”

พระสงฆ์ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540:7-10) ท่านได้แสดงทัศนะ แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สู่ยุคเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้ด้วยหลักการดังนี้

1. สืบ หมายถึง การใช้ปัญญาสืบสาวลงไปในอดีตเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจรากฐานที่มาของวัฒนธรรมไทยในด้านเนื้อหาสาระโดยศึกษา ในเชิงประวัติศาสตร์ด้วยการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยใช้สติปัญญา สืบสาวลงไปให้ถึงแก่นของความจริงของธรรม 3 ระดับ คือ สังขาร จริยธรรม และวัฒนธรรม
2. สาน หมายถึง การจัดสรรปรุงแต่งวัฒนธรรมที่สืบมาจากเดิมให้สอดคล้องกับยุคสมัยสภาพปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข ด้วยวิธีการ 3 สาน คือ
 - 2.1 สานสิ่งที่สืบจากอดีตให้เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน
 - 2.2 สานสิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันให้พร้อมที่จะงอกงามต่อไปในอนาคต
 - 2.3 สานสิ่งที่มิให้นำขึ้นมาชื่นชมและแต่นิยมให้กว้างขวางไปในโลก โดยคำนึงถึงการนำเอา
 - 2.4 วัฒนธรรมที่มีแต่เดิมมาปรับให้รับกันกับสภาพที่เป็นอยู่ และนำส่วนประกอบใหม่ ๆ ที่ควรรับเข้ามาปรุงแต่ง แล้วสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่เหมาะสมแก่วิถีชีวิตคน และพัฒนานำไปเผยแพร่ต่อไป
3. ตั้งรับ หมายถึง การตั้งรับและเผชิญกับวัฒนธรรมภายนอก โดยใช้สติปัญญาเลือกรับจับเอาแต่ส่วนที่ดีมีคุณค่ามาใช้ประโยชน์
4. ผู้นำและผู้ให้ หมายถึง การเผยแพร่ทำให้วัฒนธรรมไทยเป็นที่นิยมชื่นชอบ และเป็นประโยชน์แก่สังคมของชาติคน และสังคมของชาวโลก เช่น ธรรมของพระพุทธศาสนาที่เนื้อหาสาระเป็นความจริงของธรรมชาติสามารถที่จะทำให้สังคมโลกเกิดสันติภาพและสันติสุขได้ ถ้าได้มีการเผยแพร่ให้เป็นที่แพร่หลาย วัฒนธรรมไทยจะยังคงอยู่ได้ตลอดไป
5. เกื้อกูลธรรมชาติ หมายถึง วัฒนธรรมที่จะเจริญงอกงามย่อมจะต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีความเกื้อกูลต่อธรรมชาติแวดล้อม ทั้งนี้เพราะธรรมชาติแวดล้อมเป็นบ่อเกิดแห่งวิถีการดำเนินชีวิตและรูปแบบ

วัฒนธรรมของมนุษย์ในลักษณะต่าง ๆ การเอื้ออาทรธรรมชาติมากกว่าการมุ่งทำลาย ช่อมทำให้คงความ
มีวัฒนธรรมของมนุษย์ชาติต่าง ๆ ไว้ได้นาน

นอกจากนี้ท่าน ได้ให้หลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาว่าวัฒนธรรมจะสืบทอดยืนยาวได้ต้องคำนึงถึง
เกณฑ์ 6 ประการนี้

1. วัฒนธรรมต้องมีการต่ำสมและสืบต่อกทอดกันไม่ขาดตอน
2. วัฒนธรรมต้องมีของแปลกใหม่มาเริ่มเติมของเดิมให้เข้ากันด้วยดี
3. วัฒนธรรมต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายไปในหมู่ของคนและตลอดไปถึงชนหมู่อื่น
4. วัฒนธรรมต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับสิ่งแวดล้อมและสภาพของเหตุการณ์
5. วัฒนธรรมจะเจริญงอกงามคงอยู่ได้ด้วยการศึกษาอบรมซึ่งต้องมีการรับและการให้
แลกเปลี่ยนกันโดยที่พึ่งพาอาศัยกันจึงจะเจริญก้าวหน้าเติบโตขึ้นได้

6. วัฒนธรรมจะเจริญงอกงามคงอยู่ได้ ด้วยการนำความเหมือนและไม่เหมือนกันมา
ประสานรวมกันเข้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองจึงจะดำรงคงอยู่ได้

ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช (2525:12-13) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการสืบทอดและเสริม
สร้างวัฒนธรรมไทยในเด็กและวัยรุ่น ไว้ดังนี้

1. ชี้แจงให้เด็กเห็นว่าศิลปะหรือวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อชีวิตและชาติอย่างไรบ้าง
2. ให้เด็กได้เข้าใจจุดมุ่งหมายของการสืบทอดและการเสริมสร้างวัฒนธรรม
3. มีวิธีการต่าง ๆ ในการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม การสืบทอดและการเสริมสร้างนั้น
จะทำเฉพาะในโรงเรียนยังไม่เพียงพอ จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ด้วยคน
อย่างเพียงพอ จึงจะทำให้เด็กเข้าใจซาบซึ้งในสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นดีขึ้น อีกทั้งการเรียนควรมีการเสริมสร้าง
เจตคติและความสนใจให้เด็กด้วย

นิคม ทาแดง (2523:65-66) กล่าวถึง หลักการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่า จำเป็นต้องดำเนินให้สอดคล้อง
คลึงกับวิถีการเกิดวัฒนธรรม อันประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การส่งเสริม การเผยแพร่ การรับเข้า
และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

1. การส่งเสริมวัฒนธรรม วัฒนธรรมสูญหายไปหรือจะคงอยู่และเจริญงอกงามสืบทอดมาได้ก็
ต่อเมื่อบุคคลในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ รู้คุณค่าของวัฒนธรรมนั้น และยึดถือสืบทอดกันมา แต่บุคคล
จะเกิดความรู้ความเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสื่อความหมายและถ่ายทอดให้สามารถปฏิบัติด้วยตนเอง
ดังนั้นจึงต้องมีการเข้าใจ การชักชวนและส่งเสริมให้มีการประกอบพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วยตนเองก่อน จึง
จะเกิดความซาบซึ้งและมองเห็นค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสืบทอดการรักษาสิ่งของและพฤติกรรมทาง
วัฒนธรรมนั้น ๆ ไว้

2. การเผยแพร่วัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมไปสู่ชุมชน หรือสังคมอื่น นำผลมาสู่การ
อนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน คือ

2.1 เป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความคล่องตัวและความดีของวัฒนธรรมนั้นว่าเป็นสิ่งดีงาม สามารถปรับให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่น ได้อย่างเหมาะสม

2.2 การแพร่ขยายของวัฒนธรรมจากชุมชนอื่น สร้างความภูมิใจให้แก่บุคคลในชุมชน เป็นแรงจูงใจให้มองเห็นคุณค่าและช่วยกันรักษาพัฒนาวัฒนธรรมนั้นสืบต่อไป

2.3 วัฒนธรรมที่แพร่ขยายไปสู่วัฒนธรรมอื่นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อประสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมของชุมชนอื่น ซึ่งจะย้อนกลับมาเป็นแบบอย่างการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนดั้งเดิม

3. การรับเข้า หมายถึง การรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาสู่ภายในชุมชนในลักษณะที่นำเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของชุมชน เพราะวัฒนธรรมจากชุมชนหรือสังคมอื่นย่อมมีบทบาท และอิทธิพลในฐานะเป็นสิ่งแวดล้อมของวัฒนธรรม เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนให้เหมาะสมกับกาลสมัยอยู่เสมอ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมของคนไว้ได้

4. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม เป็นมรดกของสังคมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงรุ่นปัจจุบันเป็นเวลาชยาวนาน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ถ้าคนในสังคมรู้แต่การรับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไว้ ไม่รู้จักปรับปรุง และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ เพิ่มเติมให้วัฒนธรรมของสังคมมีความคล่องตัวและเหมาะสมกับกาลสมัย ในที่สุดวัฒนธรรมนั้นก็จะถูกกลืนและสูญไปจากสังคม ดังนั้น การที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เจริญงอกงามเป็นเอกลักษณ์ของสังคมตลอดไป วัฒนธรรมนั้นจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมสิ่งแปลกใหม่เข้ามาอยู่เสมอ

มณี พยอมยงค์ (2525:30-31) ได้แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยว่า การอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยสามารถทำได้ดังนี้

1. การเก็บรักษาของเก่าแก่ทางวัฒนธรรม เป็นการสืบทอดมรดกของบรรพบุรุษ
2. ศึกษาวิธีการสืบทอดของบรรพบุรุษ โดยการเรียนเอาความรู้จากบิดามารดา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น เช่น ดนตรีไทย อาชีพเกษตรกรรม ช่างหัตถกรรม ช่างทอง ฯลฯ แล้วนำมาพัฒนาด้านรูปแบบให้ดีขึ้น
3. ศึกษาค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติโดยส่วนรวม คือศึกษาหาเหตุผลว่า เข้าทำอย่างนี้เพราะอะไร หรือมีค่าอย่างไร ถ้ารู้ค่าจะได้หวงแหนไว้
4. อนุรักษ์ ส่งเสริม วัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น หัตถกรรม การกินอยู่ บ้านเรือน สมุนไพร
5. จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม เพื่อรวบรวมงานทางวัฒนธรรมไว้ ต้องทำโดยรีบด่วน เพราะสิ่งที่มีค่าทางวัฒนธรรมได้ถูกทำลายลงมาก
6. รวบรวมผู้สนใจ และผู้มีความรู้ทางวัฒนธรรม ให้มีโอกาสทำงานร่วมกันและให้มีการอุปถัมภ์ บำรุงแก่ผู้มีความรู้แต่ขาดทุนทรัพย์ เพื่อจะได้ทำงานแก่ส่วนรวมดียิ่งขึ้น

7. ศึกษาเปรียบเทียบ วัฒนธรรมระหว่างภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพราะจะทำให้คนไทยถิ่นหนึ่ง ๆ รู้จักวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นบันไดไปสู่ความรักความสามัคคี

8. จัดสอนวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นของเราแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา นักศึกษา วิทยาลัยครูทั่วประเทศ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้รักภาคภูมิใจหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

สุทธิวงษ์ พงศ์ไพบุณย์ (2525:18) ได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. การสอบสวน หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองเพื่อหาความจริงว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละอย่าง มีสาระประโยชน์อย่างไร ส่วนใดเป็นแก่นส่วนใดเป็นกระพี้ วัฒนธรรมนั้น ๆ เหมาะสมกับท้องถิ่น กาลเทศะ และบุคคลนั้นเพียงใด รับผิดชอบปรับปรุงมาจากที่ใดหรือคิดค้นขึ้นเอง

2. การเสาะหา หมายถึง การต้องรู้จักแยกแยะ เลือกรับและขจัดส่วนที่เป็นโทษทิ้งเสีย การ

3. ศึกษาข้อมูลเหล่านี้ก็เป็นเพียงเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริง ให้รู้ปัญหาและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3. การซ่อมเสริม หมายถึง การปรับปรุงเสริมแต่งเพื่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น โดยนำเอาส่วนที่ค้างอยู่แล้วมาพัฒนาแต่งเติมให้เหมาะสมกับกาลสมัย และความเปลี่ยนแปลงของสังคม รู้จักใช้ความรู้ ความคิด วิธีการและปัจจัยอื่น ๆ เพื่อเพิ่มพูนคุณค่าและประสิทธิภาพของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

4. การสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดค้น พัฒนาให้มีการเพิ่มพูนให้ ทวีคุณค่าและหลากหลายยิ่งขึ้น

5. การสื่อสาร หมายถึง การพยายามแนะนำชักชวนบุคคลอื่นให้เห็นความสำคัญของ วัฒนธรรมพื้นบ้านที่ค้างอยู่ มีการหวงแหน ร่วมกันพิทักษ์รักษา ร่วมกันยึดถือปฏิบัติ ร่วมกันทำนุบำรุง

นอกจากนี้ยูเนสโก (UNESCO) หน่วยงานสำคัญทางด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาในปี ค.ศ. 1989 ว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในการประชุมครั้งนี้ หัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรมของยูเนสโก ได้สรุปแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ 2 ประการ คือ

1. วิธีการเก็บรักษาโดยการจดบันทึก

2. การเก็บรักษาโดยการเผยแพร่ถ่ายทอด

ผลจากการประชุมสัมมนาในครั้งนั้นเห็นควรนำวิธีการที่ 2 ไปใช้มากที่สุด ทั้งนี้ เพราะสามารถที่จะทำให้ศิลปวัฒนธรรมมีชีวิตชีวาตลอดไป และสร้างความภูมิใจให้กับเจ้าของประเทศผู้มีวัฒนธรรม ที่มีคุณค่านั้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย คือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่คิดและแสดงออก ในการที่จะกระทำให้วัฒนธรรมของชาติตนดำรงคงอยู่ได้ โดยใช้กิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งเสริม เผยแพร่ รับเข้า ปรับเปลี่ยน เลียนแบบ การสืบสาน ตั้งรับ ผู้นำผู้ให้ การเกื้อกูลธรรมชาติ การจดจำบันทึกและการทำตามคำบอกเล่าของบรรพบุรุษ ฯลฯ โดยการนำวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ มาจัด

การกระทำให้ประสถานสอดคล้องกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมภาวะเทศอุปนิสัย ค่านิยมของสังคมไทย และสังคมโลกได้ ช่อมนำมาซึ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติให้ถมคงและยั่งยืนได้ในที่สุด

5. การศึกษากับการถ่ายทอดวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ไม่ใช่พฤติกรรมที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดโดยการให้การศึกษา วัฒนธรรมจะขึ้นชงคงอยู่และมี ความเจริญงอกงามไม่ได้ ถ้าไม่มีการถ่ายทอดและสืบต่อวัฒนธรรมกันไว้ทุกรุ่นอายุคน การถ่ายทอดและ สืบต่อนี้ อยู่กับเรื่องการศึกษาของเขาวชนในสังคม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง วัฒนธรรมต้องอาศัยการ ศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ และวัฒนธรรมจะอยู่ได้ก็ด้วยคนในสังคมถ่ายทอดให้แก่กันทั้ง โดยตรงและโดยอ้อม คือทางวัฒนธรรมประกฤด

การศึกษาของเด็กที่เรียกรวมว่า วัฒนธรรมประกฤดมี 2 อย่าง อย่างหนึ่งเรียนโดยไม่รู้สีกตัว ได้ แก่เด็กเห็นผู้ใหญ่ที่แวดล้อมตนอยู่ทำอะไร ประพฤติตนอย่างไรและพูดอย่างไร เด็กก็เอาอย่างบ้าง เป็น การเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยตนเองอีกอย่างหนึ่ง เรียนโดยรู้สีกตัวอย่างที่มีผู้ใหญ่ตั้งสอน มีอยู่วิคอยู่ โรงเรียนเป็นต้น ความมุ่งหมายของการศึกษา ก็เพื่อจะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กัน ถ้าการศึกษาเป็นไป ในวงจำกัด วัฒนธรรมของสังคมก็คกอยู่ในวงจำกัดด้วยไม่เป็นความเจริญงอกงามได้กว้างขวาง การ ศึกษาถ้ามากไปจนเกินอักษภาพของผู้ศึกษาหรือน้อยเกินไปก็จะก่อให้เกิดความมีส่วนไม่สมคฤดกันกระทำ ให้ความเป็นปรกฤตสุขในชีวิต ได้รับการกระทบกระเทือน(พระชาอนุมานราชชน 2525:30)

ดังนั้น การศึกษาและการถ่ายทอดวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่หนัส หนันนาดิษฐ์ (2521:13-16) ได้สรุปให้ไว้ ดังนี้ คือ

1. การศึกษาเป็นการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม (Education as Transmission of Cultural heritage)
2. การศึกษาคือ การคลลึกลายคุณสมบฤดที่มีอยู่ในตัวคนออกมาให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเอง (Education as unfolding)
3. การศึกษาเป็นการฝึกวินัยทางจิตและเสริมสร้างคุณธรรม (Education as training of mental discipline)
4. การศึกษาคือการสร้างความเจริญงอกงามให้แก่บุคคล (Education as growth)

การศึกษาในความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การอบรมให้มนุษย์รู้จักเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตให้อยู่ รอดในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขโดยให้มนุษย์เรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเองเข้าใจวัฒนธรรมแบบ แผนวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ สอดคล้องกับการสรุปของ เนตเทอร์ เอฟ ขอร์จ (Kneller F George อ้างถึงในสุวรรณา ฤทธิมนตรี,2535:8) ที่ว่าการศึกษาคือ กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม

(Enculturation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เยาว์เข้าสู่วิถีชีวิตในสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ การเรียนรู้วิถีชีวิตสังคมที่เขาอาศัยอยู่ก็คือ การเรียนรู้ วัฒนธรรมของตนเองนั่นเอง ในการศึกษาที่จะเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมให้บังเกิดผลดีต่อตนเองและสังคมนั้นๆ

เคิร์ท เฮล์ม (Durkheim อ้างถึงใน ถาวร เกิดเกียรติพงศ์ ,2522:75-76) ได้กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม (The Conservative Function of Education) ของสังคมให้แก่สมาชิกที่เกิดใหม่ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 กระบวนการ คือ

1. การรักษาหรือดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม (Preservation)
2. การเผยแพร่ให้กว้างขวางขึ้น (Dissemination)
3. การคิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ (Innovation)

ภิญโญ สาร (2523:6) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของสถาบันศึกษาที่มีต่อวัฒนธรรมได้ว่า “การอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นงานหลักของการศึกษา” โรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม โดยการพิจารณาถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันเป็นส่วนรวมของชาติ และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ทั้งนี้เพื่อความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงของชาติและชุมชนนั้น ๆ

วิระ ปารุรักษ์ (2525:40) ได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาในการถ่ายทอดและสร้างสรรค์วัฒนธรรมไว้ว่า

“การศึกษาก็ดี ศาสนาก็ดี และวัฒนธรรมก็ดี เป็นสิ่งเดียวกันในแง่ที่ว่าจุดมุ่งหมายของเรื่องทั้งสามนี้ เพื่อการเสริมสร้างคุณภาพ เพื่อคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (Human Values) ร่วมกัน เรื่องทั้งสามจึงยึดคนเป็นเป้าหมายและมุ่งพัฒนาให้มีคุณค่าหรือคุณภาพยิ่งขึ้น ฉะนั้นเราจึงมักจะได้ยินอยู่เสมอว่า การศึกษาทำคนให้เป็นคนดี ศาสนาสอนคนให้เป็นคนดี และกระบวนการวัฒนธรรม ก็พึงควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้เป็นคนดี เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น ๆ หรือถ้าจะมองถึงดังกล่าวทั้งสามนี้ก็คือ การศึกษาในลักษณะต่าง ๆ นั้นเอง นั่นคือจุดมุ่งหมายเพื่อให้คนมีคุณภาพแห่งความเป็นมนุษย์ แต่รูปแบบและกิจกรรมอาจจะต้องแตกต่างกันไป และเหมือนกันบ้างเป็นธรรมดา นักการศึกษาหลายท่านได้มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องทั้งสามเป็นอย่างดี จึงมีผู้กล่าวว่า การศึกษาคือการถ่ายทอดและสร้างสรรค์วัฒนธรรมนั่นเอง”

สุเทพ กาบุญชัย (2526:38-39) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรมไว้หลาย ๆ ด้านด้วยกัน คือ

1. การศึกษาช่วยรื้อสร้างวัฒนธรรมในส่วนที่เสื่อมโทรม เพื่อเป็นสมบัติกลางแก่พลเมืองต่อไป เช่น การรักษามรดกทางวัฒนธรรม และวรรณคดีไทยไว้สอนแก่พลเมืองของประเทศ การใช้ภาษาไทยเป็นภาษาสื่อความหมายทั่วประเทศ เพื่อแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของชาติ หรือสอนให้รู้จักรักษาสาธารณสมบัติ เช่น วัฒนาอาราม เพื่อเป็นคู่ขวัญของประเทศไทยสืบไป เป็นต้น

2. การศึกษาช่วยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในส่วนที่ควรแก่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

3. การศึกษาทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ยืนยงต่อไป บางท่านอาจเรียกการศึกษาในลักษณะนี้ว่าสังคมประกิด คือ สังคมมีหน้าที่ถ่ายทอดการศึกษาให้กับสมาชิกในสังคมตามรูปแบบที่สังคมต้องการ นั่นก็คือถ่ายทอดคตินิยม เนติธรรม วัตถุประสงค์และสทธรรม เพื่อให้ดำเนินไปตามปทัสถาน (Norms) ถ้าขาดการศึกษาก็ยากที่วัฒนธรรมจะพัฒนาได้ ก็มีตะคุดอยู่กับที่และเสื่อมทรามลง ในที่สุด และสังคมจะอยู่กัน ไม่มีระเบียบ นอกจากนั้นการจัดสอนนาฏศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม ดุริยางคศิลป์ หรือวรรณกรรม ก็เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วย

4. การศึกษาทำหน้าที่ปลูกฝัง (Implantation) วัฒนธรรมอันดีงามให้แก่พลเมือง

ซิด แก้วเพ็ง (2532:26-27) ได้ให้แนวทางว่า ครูมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่นักเรียนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของครู กระทำได้ 3 วิธี คือ

1. การสั่งสอน ครูจะเป็นผู้ให้ความรู้แก่เด็กอย่างมีหลักการ ซึ่งพฤติกรรมที่เด็กชอบรับนำมาปฏิบัติในสังคม ส่วนหนึ่งได้จากการอบรมฝึกฝนของครูทางด้านศิลปขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรม

2. การให้การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง วิธีสอนในเรื่องนี้ สุนน อมรวินิจฉัย (2531:74) ได้เสนอแนะว่า “ต้องจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเข้าถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น และขยายวงกว้างออกไป จนผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า “ประเทศชาติบ้านเมืองของเรา มีสิ่งดีงามล้ำค่าที่ต้องธำรงรักษาไว้ได้อย่างจริงจัง”

3. การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง การทำตนเป็นแบบอย่างของครูเป็นสิ่งสำคัญที่ครูพึงปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา ซาบซึ้งนำไปปฏิบัติ การที่ครูสอนอย่างหนึ่ง แต่กลับทำอีกอย่างหนึ่งย่อมไม่เกิดผลดีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม

การถ่ายทอดวัฒนธรรมขึ้นพื้นฐาน ครูจะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดทั้งนี้ เพราะเป็นช่วงที่ครูจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด ดังที่ ซนิดา รัชภผลเมือง (2531:211) ได้สรุปไว้ดังนี้

อิทธิพลของครูที่มีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม

1. ครูสามารถจูงใจให้เด็กทำกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา
2. ครูสามารถให้ผลย้อนกลับ (feedback) แก่เด็กให้เด็กทราบถึงผลการกระทำของตนเอง รวมทั้งมีการวิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติ
3. ครูสามารถเป็นตัวแบบ (Model) ที่เด็กจะถือเอาเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้
4. ครูสามารถสร้างสัมพันธภาพส่วนตัวกับเด็กอย่างใกล้ชิดได้ รวมทั้งสนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติใหม่หรือสนับสนุนทัศนคติที่เด็กมีอยู่ในปัจจุบัน

ตามใจ ทองเรือง (2538:6) ได้กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึงการนำวัฒนธรรมที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วไปใช้ในกระบวนการให้การศึกษา อันส่งผลให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัย โดยมีกิจกรรมหลัก ที่พึงปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาและกำหนดเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรแก่การถ่ายทอด
2. การพัฒนาสื่อและวิธีการถ่ายทอดให้สอดคล้องเหมาะสม
3. การรณรงค์ให้เกิดความตระหนัก และความร่วมมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
4. การสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการถ่ายทอดวัฒนธรรม
5. การฝึกอบรมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. ชกข้อ่ง เชิดชูบุคคลและหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการจัดงานวัฒนธรรม
7. ประชาสัมพันธ์งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม
8. ติดตามและประเมินผล

ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษอาวุโส (2540:32) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้วยระบบการศึกษาในยุคโลกภิวัตน์ไว้ดังนี้ “เรารักษาชาติได้ด้วย การรักษาวัฒนธรรม แต่เราไม่สามารถปิดกั้นกระแสวัฒนธรรมต่างชาติได้ การรักษาวัฒนธรรม จึงควรทำด้วยการ ใช้สติปัญญาเลือกรับแต่สิ่งที่ดีจากภายนอก และรักษาสิ่งที่ดีที่เรามีไว้ เราจะไม่รับสิ่งที่ไม่ดีที่ตนเองมีคุณค่าที่เราดี การนี้การศึกษาจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญมากในการให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าที่มีอยู่ในวัฒนธรรมของเรา อันจะทำให้ผู้เรียนมีเกณฑ์ที่จะช่วยเลือกรับวัฒนธรรมจากต่างชาติได้ การชี้ให้เห็นถึงคุณค่าที่เรามีอยู่นับเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางหนึ่ง”

สรุปการศึกษาและการถ่ายทอดวัฒนธรรมในแง่เยาวชนของชาติการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบการแยกการศึกษาออกจากวัฒนธรรม ย่อมจะทำให้การจัดการเรียนการสอน การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยประสบปัญหาเช่นในปัจจุบันดังที่ ดร.รุ่ง แก้วแดง (2543:12) ให้ข้อคิดในการถ่มมนำเรื่องพุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมตาม พ.ร.บ. การศึกษา แห่งชาติ ว่า “ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมมาช้านานแต่ยังขาดการเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรม การ สงวนรักษา การพิทักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากแยกการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนไทยออกจากการกัน” ทั้งนี้ เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติและปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยประโยชน์สุขในการดำเนินชีวิตของคนทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ และการศึกษายังเป็นกระบวนการฝึกหัดอบรมให้บุคคลเข้าถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ครูสังคมศึกษาจึงควรศึกษาหลักการการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่จากราชบัณฑิตยสถานศึกษา พ.ศ.2542 ที่มุ่งเน้นให้การศึกษาเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมสามารถกระทำได้ใน 3 รูปแบบ เช่น การ

ศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยเพื่อสร้างความตระหนักให้เยาวชนรัก ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย

6. หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย

จุดหมายของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ดังปรากฏในข้อ 4 และข้อ 8 ดังนี้

ข้อ 4. ให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

ข้อ 8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนความบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน(กรมวิชาการ,2533:21)

ในส่วนของจุดประสงค์วิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้กำหนดจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ไว้ในข้อ 1, 3, 4 ดังนี้

ข้อ 1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย และหลักธรรมของศาสนา

ข้อ 3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมไทยและยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อ 4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (กรมวิชาการ,2535:47-49)

หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรมวิชาการ,2535:21-22) มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ดังนี้

วิชาบังคับแกน ระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1 รหัสวิชา ส 101 รายวิชา ประเทศของเรา ส 102 รายวิชา ประเทศของเรา 2 รายวิชา พระพุทธศาสนา ระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 2 รหัสวิชา ส 204 รายวิชา ประเทศของเรา 3 รายวิชา พระพุทธศาสนา ระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3 รหัสวิชา ส 306 รายวิชา ประเทศของเรา 4 รายวิชา พระพุทธศาสนา

วิชานับกับเลือก รหัสวิชา ส 071 รายวิชา ท้องถิ่นของเรา

ส 081 รายวิชา พระพุทธศาสนา

ศ 091 รายวิชา พระพุทธศาสนา

ศ 0110 รายวิชา พระพุทธศาสนา

ศ 0112 รายวิชา พระพุทธศาสนา

ศ 0113 รายวิชา พระพุทธศาสนา

วิชาเลือกเสรี ศ 011 รายวิชา สังคมและวัฒนธรรมไทย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากหลักสูตรและคำอธิบายรายวิชา ปรากฏว่ามีรายวิชาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยในเรื่อง

1. สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. วิถีชีวิตไทยและขนบธรรมเนียมประเพณี
3. ศิลปกรรม (โบราณสถาน โบราณวัตถุ)
4. คุณธรรมจริยธรรมในพระพุทธศาสนา มีรายวิชาที่สามารถนำไปใช้ในการสอนได้ทุกรหัส รายวิชา รวมทั้ง รายวิชาพระพุทธศาสนา

ส่วนในจุดหมายของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านวัฒนธรรมไทย ในข้อที่ 5, 9 ดังนี้

ข้อ 5. ให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย เลือสละเพื่อส่วนรวมให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อ 9. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศิลป วัฒนธรรมของประเทศ (กรมวิชาการ, 2533:23)

และในส่วนของวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ไว้ในข้อ 1, 3 และ 4 ดังนี้

ข้อ 1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการดำรงชีวิต โครงสร้างและรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคม กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจและการปกครอง และศาสนากับการดำรงชีวิต

ข้อ 3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชีคมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรม และคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่น และประเทศชาติ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อ 4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งมั่นในการทำประโยชน์ให้กับสังคม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ (กรมวิชาการ, 2535:61)

หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรมวิชาการ, 2535:9-10) มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ดังนี้

วิชาบังคับแกน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 รหัสวิชา ศ 401 รายวิชา สังคมศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 รหัสวิชา ศ 605 รายวิชา สังคมศึกษา

วิชาเลือกเสรี

รหัสวิชา 0210 รายวิชา ประวัติสังคมและวัฒนธรรมไทย

รหัสวิชา ศ 048 รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ศ 049 รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ศ 0410 รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ศ 0411 รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ศ 0412 รายวิชา พระพุทธศาสนา

รหัสวิชา ศ 0413 รายวิชา พระพุทธศาสนา

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย จากหลักสูตรและจากคำอธิบายรายวิชา ปรากฏว่า มีเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยในเรื่อง

1. สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. วิถีชีวิตไทยและขนบธรรมเนียมประเพณี
3. ศิลปกรรม (โบราณสถาน, โบราณวัตถุ) และ
4. คุณธรรม จริยธรรมในพระพุทธศาสนา ทุกรายวิชาโดยเฉพาะรหัสวิชา ศ 0210 รายวิชา ประวัติสังคมและวัฒนธรรมไทย มีรายละเอียดครบทั้ง 4 เรื่อง ดังกล่าวข้างต้น

7. บทบาทของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

ในการจัดการศึกษา นอกจากหลักสูตรเนื้อหาวิชา และองค์ประกอบอื่น ๆ จะมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการศึกษาแล้ว ส่วนประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ครู ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง ดังที่ ม.ร.ว.ทวิโลก เกษมศรี (2518 : 9) ให้แนวคิดว่า “ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่จะเกื้อหนุนให้การศึกษามุ่งผลตามเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่องไป แม้ว่าองค์ประกอบอื่น ๆ จะดีสักเพียงใดก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง” และอาภรณ์ สุขพัคฆ์ (2529:45-49) ได้กล่าวว่าคุณครูที่นับว่ามีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย คือ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา เพราะทั้ง 2 วิชานี้เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนโดยตรงมากกว่าวิชาอื่นๆ และได้กล่าวถึง บทบาทของครูสังคมศึกษากับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ไว้ว่า

1. เราจะต้องสอนให้นักเรียนเห็นว่า ศิลปวัฒนธรรมนั้นมีคุณค่า และมีความสำคัญต่อชีวิต และประเทศชาติอย่างไรบ้างเสียก่อน โดยอาจจะชี้ให้เห็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์
2. ชี้แนะให้นักเรียนได้ทราบเหตุผลว่า เราอนุรักษ์หรือสืบทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมกันไปทำไม

3. มีวิธีการอนุรักษ์หรือสืบทอดและส่งเสริมสร้างวัฒนธรรมกันอย่างไร ซึ่งโดยปกติแล้ว ก่อนที่จะดำเนินการขั้นนี้ เราจะต้องสอนให้นักเรียน หรือเยาวชนของชาติได้รู้ก่อนว่าวัฒนธรรมคืออะไร และมีอะไรเป็นพื้นฐาน อย่างไร

ส่วนบทบาทของครูสังคมศึกษา ตามทัศนะของสันต์ ชรรณบำรุง (2523:178) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. บทบาทในการให้การศึกษาแก่บุคคลในสังคม
2. บทบาทในการรักษาเสถียรภาพความมั่นคงของสังคม
3. บทบาทในการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดี
4. บทบาทในการเป็นผู้นำของสังคม
5. บทบาทในการปฏิรูปสังคม
6. บทบาทในการศึกษาวิจัยวิเคราะห์สังคม
7. บทบาทเกี่ยวกับวัฒนธรรม

สุจริต เพ็ชรชอบ (2514:110-112) ได้เสนอแนะบทบาทของครูในการปฏิบัติงานทางด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังนี้

1. ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมครูควรแทรกเรื่องวัฒนธรรมในวิชาขณะสอน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ครูควรทำประโยชน์แก่ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมเป็นผู้นำ หรือเป็นกรรมการ สมาชิกองค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานทางด้านวัฒนธรรมภายในชุมชนนั้น ๆ

3. ในการอบรมทางด้านศีลธรรมจรรยา พัฒนาค่านิยมที่ดีทางวัฒนธรรมนั้น ครูทำได้โดยการอบรมสั่งสอน แนะนำ สาธิต และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

สิทธิชัย นิตินาคา (อ้างถึงใน สุวรรณภา ฤทธิมนตรี ,2535:40) ได้เสนอแนะวิธีการจัดการเรียนการสอน วิชา วัฒนธรรมใน โรงเรียน ดังนี้

1. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยด้วยการให้ความรู้ ทางทฤษฎี และให้นักเรียนลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. ในการเรียนการสอน ควรเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้เห็นและสัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดจนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทย

3. ครูต้องพยายามเข้าใจนักเรียน และลงไปคลุกคลีกับกิจกรรมที่เด็กจัดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อ

ถือศรัทธาอันจะช่วยให้ครูสามารถแนะนำโน้มน้าวให้เด็กหันมาสนใจในกิจกรรมทางวัฒนธรรม

4. สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการเตรียมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้เรียน และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อผู้เรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

5. ครูต้องศึกษาค้นคว้าวิจัยวัฒนธรรมไทย เพื่อทราบแก่นสารเนื้อหาแท้ของวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ แล้วนำมาส่งต่อนผู้เรียน และเผยแพร่ผลการค้นคว้าวิจัยไปสู่ประชาชนทั่วไป

วิระ บำรุงรักษ์ (2525:47-50) ได้ให้แนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมไทยในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตร จะต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และวัฒนธรรมไทย โดยมีหลักสูตร แกน (Core Curriculum) กำหนดคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของบุคคลในสังคมไทย เช่น ความรักชาติ ห่วงตนเอง มีระเบียบวินัย ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี

2. วิธีการเรียนการสอนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนผู้เรียน จะต้องสอดคล้องกับ วัฒนธรรมทางด้านสทธรรม บรรยากาศของโรงเรียนควรมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตในสังคม ตลอดจน ผู้สอนควรได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักการวิจัย เพื่อจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบและนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ พัฒนา

3. ผู้เรียน ครูต้องสอนให้ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมท้องถิ่นต้องนำ ผู้เรียนไปเรียนรู้สัมผัสกับชุมชนท้องถิ่น

4. บรรยากาศสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ครูควรจัดให้มีลักษณะกลมกลืนกับท้องถิ่น เช่น นำหัตถกรรมพื้นบ้าน มาสร้างสรรคตกแต่งบรรยากาศภายในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนให้มีภาพ สะท้อนวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นจริงว่า "การศึกษาคือการถ่ายทอดวัฒนธรรม"

กรมวิชาการ (2528:123-126) ได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการปฏิบัติงาน ทางด้านวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทัศนศึกษา
2. กิจกรรมที่เกี่ยวกับงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย
3. กิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์
4. กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม
5. กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาค่านิยมที่ดีของสังคมไทย
6. กิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดขึ้นตามวาระและโอกาสอันเหมาะสมของสังคมไทย

ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน ครูสังคมศึกษามีแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนใน การถ่ายทอดเพื่อให้ได้ผลสมบูรณ์ ดังที่ ชีรวัดน์ นิจนนคร (2525:20) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติไว้ดังต่อไปนี้

1. การสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ภาษา หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ฯลฯ ไม่ควรสอนแค่ทฤษฎีอย่างเดียว ควรเน้นการปฏิบัติจริงด้วย
2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมเช่นการจัดตั้งชุมนุมวัฒนธรรม การนำนักเรียนไปทัศนศึกษาเพื่อชมศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่าง ๆ
3. ควรสอนแทรกวัฒนธรรม(โดยเฉพาะจริยธรรม) ไว้ในการเรียนการสอนของทุกวิชาโดยการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เข้าช่วย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างหรือมีประสบการณ์ตรง
4. ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง และเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ผู้เรียน
5. ร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น จัดงานประเพณีต่าง ๆ การอนุรักษ์และซ่อมแซมโบราณสถาน
6. ศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบแก่นแท้ของวัฒนธรรม ทั้งในแง่ที่มา ความหมายคุณค่าหรือประโยชน์ แล้วเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอันนำไปสู่ความภูมิใจ และความเชื่อมั่นที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วิบูลย์ แซ่มชื่น (2526:44-49) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. จัดตั้งองค์กรภายในโรงเรียน การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพสูง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดตั้งองค์กรดำเนินงานภายในโรงเรียนให้ชัดเจน โดยตั้งเป็นองค์กรในระดับปฏิบัติการ ซึ่งอาจจัดในรูปของคณะกรรมการ ศูนย์ ชุมนุม ชมรม กลุ่ม ฯลฯ ซึ่งองค์กรเหล่านี้จะจัดกิจกรรมตามโครงการต่าง ๆ ตามแผนงาน เช่น ชมรมภูมิปัญญาชาวบ้าน ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ชมรมอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย ฯลฯ
2. สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแบบวัฒนธรรมที่พึงปรารถนา การมีแบบอย่างที่ดีทางวัฒนธรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามในโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น ดึง การปลูกฝังเรื่องความมีระเบียบวินัย ความสะอาด ความขยันหมั่นเพียร มารยาทไทย คุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ ตลอดจนการมีบรรยากาศวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยขึ้นภายในโรงเรียน ผู้บริหารและคณะครู จัดตั้งมีวิสัยทัศน์ และตั้งมั่นในปณิธานนั้นอย่างแน่วแน่ จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กได้
3. จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม หรือหอวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นในโรงเรียน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปศูนย์เล็ก ๆ โดยใช้มุมหนึ่งของห้องสมุด หรือห้องกิจกรรมชุมชนหมวดสังคมศึกษา เป็นที่รวบรวมผลงานต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม ซึ่งศูนย์วัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521:89) ได้กำหนดหน้าที่ของศูนย์วัฒนธรรม ดังนี้

3.1 ศึกษา ค้นคว้า และวิจัย งานด้านวัฒนธรรม

3.2 อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม

3.3 ส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่น

3.4 ฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรด้านวัฒนธรรม

3.5 จัดดำเนินการหอวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.6 หน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

4. จัดกิจกรรม เพื่อปลูกฝัง อบรม พัฒนาและส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม ตัวอย่างกิจกรรมที่ควรจัดคือ

4.1 การจัดให้มีองค์กรนักเรียนนักเรียน นักศึกษา เพื่อฝึกอบรมและส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น การแสดงออก ส่งเสริมการปฏิบัติตน และการทำงานในระบอบประชาธิปไตย

4.2 การจัดกิจกรรม ให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร่วมมือในการจัดงานตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

4.3 การจัดสถาปนาเพื่อการรณรงค์ส่งเสริมค่านิยมไทยบางประการ บางประการ ซึ่งอาจจะนำมาจากค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ พระบรมราโชวาท

4.4 โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่นักเรียน เช่น กิจกรรมคนตรีไทย มารยาทไทย

4.5 โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ไปทัศนศึกษานอกสถานที่ทั้งภายในจังหวัด และต่างจังหวัด

5. การประกวดแข่งขันให้รางวัล ในการพัฒนาส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม การสร้างสำนึกให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความดีงามของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย โดยการให้รางวัลหรือให้การยกย่อง เมื่อนักเรียนกระทำความดี

6. การสอนและการให้ปฏิบัติตามศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยการสร้างปัญหาและความกระตือรือร้นต่อค่านิยมและการปฏิบัติให้ถูกต้องตามแนวทางแห่งจริยธรรมและค่านิยมนั้นๆ

7. การกำหนดระบบแผนการทำให้เป็นกิจวัตร การกำหนดกิจวัตรระเบียบแบบแผน การกระทำตามประเพณีประจำในสถาบันแล้วให้ปฏิบัติตามจนเป็นกิจนิสัย เป็นวิธีการกระตุ้นและปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียน

อัจฉรา ทองพลาช (2530:100-102) ได้เสนอแนะวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การนำภาพและวัสดุของจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

2. ฉายภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป ที่บันทึกภาพศิลปะและวัฒนธรรมไทยมาฉายให้นักเรียน

ชมในชั่วโมงเรียนหรือในงานนิทรรศการที่จัดขึ้นในโรงเรียน

3. จัดนิทรรศการ และแผ่นป้ายนิเทศเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยขึ้น ในโรงเรียนเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาประเพณีต่าง ๆ และเนื่องในโอกาสการรณรงค์เชิญชวนต่าง ๆ

4. จัดให้นักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อชมงานเทศกาล งานประเพณี งานหัตถกรรมพื้นบ้านในท้องถิ่น หรือเรียนรู้วิถีชีวิตในท้องถิ่นของนักเรียน

5. จัดหาหนังสือ วารสาร งานวิจัย และสิ่งตีพิมพ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ไว้ในห้องสมุดหมวดสังคมศึกษา เพื่อให้ นักเรียนและผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้า

6. จัดทำรายการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยเช่น รายการเสียงตามสาย แผ่นพับงานวัฒนธรรม ร่วมจัดการแสดงทางวัฒนธรรมในโอกาสต่าง ๆ

7. จัดอภิปราย ได้วาที ประกวดบทความ วาดภาพ แต่งคำขวัญเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม

8. จัดตั้งชุมนุม หรือศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยขึ้นในโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมากขึ้น

9. เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมไทยมาเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น การสาธิตมารยาทไทย การแต่งกายแบบไทย การประกอบอาหารไทย สมุนไพรไทย

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2541:92-93) ได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (2540-2544) ได้กำหนดกรอบงานพัฒนางานทางด้านวัฒนธรรมให้ครูสามารถเลือกนำไปปฏิบัติได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมทุกแขนง
2. ผลิตรายการ และสื่อการเรียนการสอน
3. พัฒนา ทำนุบำรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น
4. ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนา และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
5. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการ และทักษะในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยทุกประเภท
6. ส่งเสริมให้ตั้งศูนย์ศึกษา ค้นคว้างานทางด้านวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียน
7. ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนางานทางด้านวัฒนธรรมร่วมกับสถานศึกษา

นอกจากนี้การที่ครูจะพัฒนางานทางด้านวัฒนธรรมให้บรรลุตามจุดประสงค์การสร้างคุณตระหนักให้ผู้เรียนเกิดความรัก ภาคภูมิใจและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมไทยได้นั้น ประการสำคัญอย่างยิ่งวิธีการหนึ่งที่ครูสามารถทำได้คือ ปกป้องจิตสำนึกในเรื่องค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชนของชาติ

ให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ในเรื่องนี้นักวิชาการ เอกวิทย์ ๗ ถวาง (2515:57-60) ได้เสนอแนะวิธีสอนคำนิยามในโรงเรียนไว้ 20 วิธี โดยต้องใช้พร้อม ๆ กันหลายวิธีจึงจะได้ผลดี ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การจัดสิ่งแวดล้อม หรือแบบวัฒนธรรมในโรงเรียนให้เป็นที่พึงปรารถนา
2. สิ่งใดที่เป็นคำนิยามที่คิงาน ต้องบรรจุเข้าไว้ในหลักสูตรและกระบวนการสอน
3. วิธีให้แบบอย่างที่ดี
4. การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างบุคคลหรือกลุ่มย่อยในสังคมนั้น ๆ
5. จัดวิชาพิเศษ เพื่อปลูกฝังคำนิยามที่พึงปรารถ
6. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เด็กได้คลุกคลีกับสิ่งที่คิงาน
7. การฝึกวิธีให้เหตุผล ในหมู่เด็กกับครูในชั้นต้น
8. การให้คำขวัญและคติพจน์
9. การให้รางวัลและการลงโทษ
10. ใช้สื่อกิจกรรมวัสดุ เพื่อช่วยเสริมให้การแสดงออกนั้นมีผลจริงจังและมีผู้เรียนมี

ประสบการณ์

11. ตั้งองค์การนักเรียนนิสิต และปล่อยให้เขามีปฏิริยาทางวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกัน
12. ให้สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนออกไปทำงานทางด้านวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน
13. วิธีแนะแนว ในกรณีบางคนที่มีคำนิยามที่ผิด
14. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น
15. กำหนดกิจวัตร หรือระเบียบแบบแผนการกระทำไว้เป็นประเพณีประจำสถาบันนั้น
16. วิธี Home Room เป็น โอกาสที่จะปลูกฝังทัศนคติคำนิยามที่ดี
17. จัดกิจกรรมทางศาสนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
18. การจัดประชุมใหญ่ ซึ่งมีผลในเชิงจิตวิทยา
19. การนำไปศึกษานอกสถานที่เป็นการจัดประสบการณ์ตรง และเป็นการกระตุ้นคำนิยามที่ดี
20. การจัดงานขึ้นเป็นพิเศษ เป็นบางเรื่อง ๆ เพื่อหวังผลในเรื่องคำนิยาม เช่น ประกาศเกียรติคุณ

ของนักเรียนที่กระทำคุณงามความดีในด้านต่าง ๆ

ดังนั้น บทบาทของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้น ครูควรจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วยวิธีการต่างๆรวมทั้งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ปฏิบัติกิจกรรมวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน โดยมีแบบอย่างที่ดีของครูเป็นเครื่องชี้นำ ให้ผู้เรียนเกิดความรักความศรัทธาเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของชาติในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ มีดังนี้

กมล รอดคล้าย (2525:ง-จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทย ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย” เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การค้นคว้าศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรม และเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูภาษาไทย จำนวน 203 คน ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 20 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยปรากฏว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้มีการฝึกมารยาทและการปฏิบัติตนที่ดีในสังคม จัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักเรียน ส่งเสริมการนำแหล่ง ความรู้ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอน ครูควรมีบทบาทในการค้นคว้าศึกษา โดยการรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งความรู้ในชุมชน ควรเข้าร่วมกิจกรรมท้องถิ่นและงานประเพณีต่าง ๆ ศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ บทบาทของครูในการเข้าร่วมกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน ครูภาษาไทยส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยในระดับมากกว่า ควรนำถึงประดิษฐ์และศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นออกจำหน่ายเผยแพร่ จัดตั้งชมรมหรือสมาคมครูภาษาไทยขึ้น ส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูงานด้านศิลปะและศิลปหัตถกรรมที่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมในเยาวชนและผู้นำชุมชนทัศนศึกษา หรือเข้ารับการอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย ส่วนบทบาทในด้านการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ครูภาษาไทยควรให้คำแนะนำและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน แสดงความกตัญญูกตเวที ต่อบุพการี มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและแต่งกายเหมาะสมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

จุไร รังสิกรรพุม (2524:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2523 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบสอบถามวัดทัศนคติ และวิธีการสอน 3 วิธี คือ สอนโดยการอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียน และวิธีสอนแบบควบคุม จุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบผลของการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มทดลอง ซึ่งถ่ายทอดโดยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียนและวิธีสอนแบบควบคุมที่มีต่อความรู้และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่สอนด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรมมีความรู้และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มที่สอนในห้องเรียนและกลุ่มที่สอนแบบควบคุม

คมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่สอนในห้องเรียนมีความรู้และทัศนคติมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มที่สอนแบบควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชานาญ แก้วคะตา (2526:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการอนุรักษ์ และสืบทอดคติชาวบ้านอีสาน” กลุ่มตัวอย่างประชากรคือครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 172 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการอนุรักษ์ เห็นด้วยมากที่สุดว่า ควรทำการรวบรวมและศึกษาคติชาวบ้านอีสาน และควรสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมคติชาวบ้านอีสาน ในด้านการถ่ายทอดคติชาวบ้าน ครูควรจัดกิจกรรมทางคติชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ ควรศึกษาอบรมเพิ่มเติมและควรจัดทัศนศึกษา ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัลยา โกสุม (2529:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียน จำนวน 601 คน โดยใช้แบบสอบถามสำหรับครูและนักเรียน และแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ผลการวิจัยปรากฏว่า ด้านหลักสูตรครูมีความเห็นว่า วัฒนธรรมที่กำหนดไว้มากที่สุด คือวัฒนธรรมด้านค่านิยมการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า วัฒนธรรมที่หลักสูตรกำหนดเนื้อหาให้เรียนมากที่สุด คือ วัฒนธรรมด้านภาษาไทย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน ครูสอนสอดแทรกวัฒนธรรมด้านค่านิยมการรักษา ศาสนา พระมหากษัตริย์ วิธีการสอนของครูส่วนใหญ่ใช้การบรรยายในด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และวัดผลด้านความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมด้านภาษาไทยมากที่สุด ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ครูและนักเรียนคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนหาความรู้เพิ่มเติมเรื่องวัฒนธรรมจากสื่อมวลชนมากที่สุด ในส่วนของการจัดสภาพห้องเรียนครูส่วนใหญ่ไม่จัดแต่มีจัดมากที่สุดคือ ป้ายนิเทศ ส่วนการวัดผลกิจกรรมครูใช้วิธีการสังเกตจากการปฏิบัติจริง ส่วนปัญหาการจัดการศึกษาด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ปัญหาอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ค่านิยมในสังคมและการเป็นแบบอย่างของครู

อัจฉรา ทองพลาย (2530:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ” ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จาก 18 แห่ง จำนวน 361 คน และ 570 คน ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่าในเขตการศึกษา 6 มีวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณีและหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อ

ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนได้มาก ส่วนการละเล่นพื้นบ้านเมื่อนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องคิดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันเสียก่อน ครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้วยการศึกษานุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียน

วิชิต ถือพิช (2531:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริม วัฒนธรรมไทย” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในโรงเรียน ชุมชน และทางวิชาการ 2) เปรียบเทียบบทบาทของครูสังคมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยโดยจำแนกตามประเภทการการสอนและคุณวุฒิทางการศึกษา 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2530 จำนวน 102 คน เครื่องมือใช้เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบปลายเปิด ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนบทบาทด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าการให้ความรู้ทางทฤษฎี กิจกรรมที่ปฏิบัติปานกลางคือ ศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม กิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยคือ การเข้าร่วมประชุมกับครูอาจารย์ หมวดสังคมศึกษาและหมวดอื่น ๆ ในการสอดแทรกวิชาวัฒนธรรมไทยในวิชาอื่น ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน กิจกรรมที่ครูสังคมศึกษาปฏิบัติมากคือ ร่วมมือกับชุมชนในการจัดให้มีการฟื้นฟูประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น ส่วนกิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยคือ การติดต่อประสานงานกับชุมชนเนื่องจากปัญหาในเรื่องเวลาและชั่วโมงสอนการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการกิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือการรวบรวมโบราณวัตถุ และวัสดุสำคัญทางวัฒนธรรมให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าศึกษา เช่น การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของท้องถิ่น บทบาทของครูสังคมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยจำแนกตามประเภทการการสอนและคุณวุฒิทางการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน คือ ขาดการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ขาดบุคลากร และงบประมาณ ครูสังคมศึกษาไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน

ชิต แก้วเพ็ง (2532:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของโรงเรียนที่กระทำมากที่สุดในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูเป็นแบบอย่างที่ดี พร้อมชักชวนให้นักเรียนปฏิบัติตาม พานักเรียนไปบูรณะทำความสะอาดโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่ชุมชนจัดขึ้น ครูส่วนใหญ่นำวัฒนธรรมพื้นบ้านมา

ตอนสอดคล้องในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับบทบาทผู้บริหารส่วนใหญ่ในการอนุรักษ์และ
 ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านจากเอกสาร ส่วนการเผยแพร่
 วัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียนและประชาชน ผู้บริหารใช้วิธีเสนอแนะให้ครูผู้สอนนำ ความรู้เรื่อง
 วัฒนธรรมพื้นบ้านมาสอนสอดคล้องในหมวดประสบการณ์ต่างๆ และจัดตั้งกลุ่มสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม
 พื้นบ้านขึ้นภายในโรงเรียน และเชิญชวนประชาชนที่สนใจมาร่วมกลุ่ม

ทองเอื้อน อภิณหาคม (2534:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม
 ไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ
 ศึกษาการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท
 ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกับเขต
 ชนบทในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ยึดถือนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการอนุรักษ์และ
 ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยโรงเรียนในเขตเมืองเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ระดับท้องถิ่น แต่โรง
 เรียนในเขตชนบทเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยระดับท้องถิ่น ในด้านวิธีดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรม
 ไทย โรงเรียนทั้ง 2 เขตเก็บรักษา รวบรวมและศึกษาวิจัยข้อมูลวัฒนธรรมสาขามนุษยศาสตร์มากที่สุด
 ส่วนการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทุกโรงเรียนในเขตเมืองและเขตชนบทจัดกิจกรรมในวันสำคัญเกี่ยวกับ
 ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย และในด้านการอนุรักษ์และ
 ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย รวมทุกด้านของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมืองและเขตชนบท โดยผู้บริหาร
 และครูเห็นว่าการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนในเขตเมืองสูงกว่าโรงเรียนในเขต
 ชนบท

สุวรรณ ฤทธิมนตรี (2535:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดก
 ิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต
 การศึกษา 3” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของครูสังคมศึกษา ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน
 และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษาจำนวน 325 คน จากโรงเรียน
 มัธยมศึกษาจำนวน 83 โรงเรียน ในเขตการศึกษา 3 เลือกครูสังคมศึกษาจำนวน 15 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบ
 เจาะจงเพื่อทำการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครง
 สร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตร
 ฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในด้
 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน พบว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติมากในด้านต่อไปนี้ คือ การ
 กำหนดวัตถุประสงค์ การจัดเนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผล แต่ด้านที่ครูสังคมศึกษาปฏิบัติน้อยคือ
 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปรากฏว่า ครูสังคมศึกษา
 ปฏิบัติมากในด้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน พบว่า ด้านที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล แต่ด้านที่เป็นปัญหาน้อยของครูผู้สอนคือ การสอดคล้องความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปรากฏว่า ด้านที่เป็นปัญหามากคือ การวางแผน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผล แต่ด้านที่เป็นปัญหาน้อยของครูผู้สอนคือ การกำหนดวัตถุประสงค์

เจลา เวชเดช (2539:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูฝ่ายกิจกรรม วัดดูประสงศ์เพื่อศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการในบทบาทดังกล่าว และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ตามการรับรู้ของครูฝ่ายกิจกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูฝ่ายกิจกรรม เครื่องมือคือแบบสอบถามแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบทบาทในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยรวมทุกด้าน เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ บทบาทที่โรงเรียนทุกขนาดเคยปฏิบัติมากที่สุดคือ บทบาทด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รองลงไปที่ บทบาทด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนบทบาทที่โรงเรียนเคยปฏิบัติน้อยที่สุดคือ บทบาทด้านการเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย และเมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติบทบาทด้านต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรคที่โรงเรียนส่วนใหญ่พบในระดับมาก คืองบประมาณไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดสถานที่ทำงานที่ถาวร การอุทิศเวลาของบุคลากร และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและอุปสรรคควรจัดหาอุปกรณ์ที่มีคุณภาพให้เพียงพอไว้สนับสนุนงานทางด้านวัฒนธรรม

วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540:183-188) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษานเขตการศึกษา 6 ” การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไปใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6 ในด้านการสอนสอดแทรกในห้องเรียนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้าน 1) คำนิยาม 2) ขนบธรรมเนียมประเพณี 3) แบบแผนการดำเนินชีวิต 4) ความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อม 5) ประวัติศาสตร์ 6)ความเป็นพลเมืองดี ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษาเขตการศึกษา 6 จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการวางแผนการสอนในห้องเรียนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า ครูสังคมศึกษาทุกคนใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านในการวางแผนการสอนโดยการ

ศึกษาจากเอกสาร หลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะสอนส่วนใหญ่เน้นสอนเนื้อหาในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนามากที่สุด กระบวนการเรียนรู้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ในด้านการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ คือ คำนิยาม ครูสังคมศึกษาใช้วิธีการอภิปรายทั้งหมด และกิจกรรมเสริมหลักสูตรสอนโดยการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและจัดนิทรรศการ ขนบธรรมเนียมประเพณี ครูสังคมศึกษาสอนในเรื่องประเพณีการบวชการแต่งงานมากที่สุดการสอนใช้วิธีการอภิปราย ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้วิธีการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจัดนิทรรศการและจัดทำเอกสารเผยแพร่ แบบแผนการดำเนินชีวิต ครูสังคมศึกษาใช้รูปแบบประเพณีเกี่ยวกับชีวิตประเพณีวันเข้าพรรษามาเป็นแบบแผนจัดการเรียนการสอนมากที่สุด วิธีสอนส่วนใหญ่ใช้การอภิปรายและการวิเคราะห์ ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้การเข้าร่วมกิจกรรมจัดนิทรรศการและจัดทำ การสอนประวัติศาสตร์ ครูสังคมศึกษาใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านทางด้านภาษาวรรณกรรมศิลปกรรมและโบราณคดีนำมาจัดการเรียนการสอนมากที่สุดโดยใช้วิธีการอภิปราย วิเคราะห์ ส่วนการจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้การจัดทัศนศึกษามากที่สุด การสอนความเป็นพลเมืองดี ครูสังคมศึกษาใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อและศาสนา มาจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยใช้วิธีการอภิปรายเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตรใช้วิธีการนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด

จิรวัดน์ พิระสันต์ (2540:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังไทย ภาคเหนือตอนล่าง” งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนัง ภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการถ่ายภาพจิตรกรรมฝาผนังไทย ทั้งวิหารและอุโบสถของวัดต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังไทยภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ วัฒนธรรมด้านความเชื่อและศาสนา พบว่าชาวไทยมีความเชื่อในเรื่องศาสนาจึงทำให้เกิดประเพณีต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีทำบุญตักบาตร ประเพณีทำบุญเลี้ยงพระ ประเพณีการทำศพ แลพะประเพณีการโกนจุก เป็นต้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวไทยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ชาวไทยยังเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์เครื่องรางของขลังอันเป็นที่พึ่งทางใจอย่างหนึ่ง วัฒนธรรมด้านการสร้างที่อยู่อาศัย พบว่าชาวไทยส่วนใหญ่สร้างที่อยู่อาศัยของตนเป็นแบบเรือนไทยประกอบด้วยเรือนเครื่องผูก เรือนเครื่องคับ และเรือนโครงสร้างก่ออิฐถือปูน วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย พบว่าการแต่งกายของเด็กส่วนใหญ่จะใส่กางเกงแบบชาวจีน และการนุ่งโจงกระเบน วัฒนธรรมด้านการประกอบอาชีพ พบว่าคนไทยประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของไทยเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตรกรรม วัฒนธรรมด้านการคมนาคม อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำจะใช้เรือเป็นพาหนะ วัฒนธรรมด้านการละเล่น และกีฬา พบว่าเล่นกีฬามวยไทย และศิลปะการป้องกันตัว และวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากต่าง อันเป็นผลมาจากการเข้ามาติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า การเผยแพร่ศาสนา และการเมือง

งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยสำรวจความคิดเห็นของครูภาษาไทยครูตั้งคมศึกษา ครูประจำศูนย์วัฒนธรรม นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา คอนตันและคอนปลาในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษาต่าง ๆ ที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และศึกษาการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาท้องถิ่นของเรา ตลอดจนการศึกษาถึงสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานทางด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ซึ่งผลของงานวิจัยได้เป็นแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้มีคุณค่ายิ่งขึ้น

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อเล็กซานเดอร์ มินเตอร์ (Alexander Miniter, 1982) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Boundary Living : Black and White Student and Adults Study Their Community through and Ethnographic / Ethnohistoric perspective” โดยศึกษาถึงการนำความรู้ทางวัฒนธรรมมาประกอบการเรียนการสอนและการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งอาศัยแนวการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา โดยให้นักเรียนผิวขาว ผิวดำ และนักศึกษาผู้ใหญ่ในแฟรงก์เฟิร์ต ในรัฐเพนซิลวาเนีย เข้าร่วมศึกษาในโครงการศึกษาประวัติความเป็นมาของประชาชนในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน จากแถบบันทึกเสียง เอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ การสัมภาษณ์ใช้คำถามเกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติแนวคิดในแง่ของเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และฐานะทางเศรษฐกิจของสังคมของคนในชุมชนนั้น ซึ่งผลการวิจัยทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชนชาติต่าง ๆ ในสังคมโลก นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา สามารถพัฒนาเป็นวิธีการสอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมได้อีกแนวทางหนึ่ง

วิลเลียม เจ คลอสเนอร์ (William J Klausner, 1993) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Reflections on Thai Culture” สะท้อนวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นงานวิจัยภาคสนามเชิงชาติพันธุ์วรรณา สาขาวัฒนธรรม โดยใช้กรณีศึกษาเป็นชาวบ้านหนองซอน จังหวัดอุบลราชธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวอีสานเป็นวัฒนธรรมย่อยหนึ่งในวัฒนธรรมไทย ซึ่งชาวบ้านมีวิธีการดำเนินชีวิตที่เคร่งครัด ในพระพุทธศาสนาอันที่สะท้อนมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมต่างๆที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

ไมวีน กิลเลท และ มาร์วีน บอดด์ เบต (Maureen Gillette and Marilynne Boyle-Baise , 1996) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ Multicultural Education at the Graduate Level : Assisting Teachers in Gaining Multicultural Understandings” ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์จากเอกสาร เช่น แบบสอบถาม วารสาร บทความ บันทึกเหตุการณ์ โครงการงานต่างๆที่ได้รับมอบหมาย เช่น สึกนาร่องรอยของชนเผ่า

ดั้งเดิม การศึกษาอัตชีวประวัติของผู้เรียนเพื่อหยั่งถึงความเป็นมาทางวัฒนธรรมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน ตลอดจนให้ผู้เรียนศึกษาจากประสบการณ์ตรง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูสอนในระดับมัธยมศึกษาได้ใช้กลยุทธ์รูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในเนื้อหาและธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งผลของการวิจัยจากการใช้รูปแบบต่าง ๆ นั้นได้สร้างตระหนักและความเข้าใจอันดีให้แก่ผู้เรียนได้

เอวา แอด แมคคอลล (Ava L. McCall, 1997) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "More than a Pretty Cloth : Teaching Hmong History and Culture Through Textile Art." เป็นงานวิจัยสำรวจเชิงทดลอง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการใช้กรณีศึกษาผลงานบนสิ่งทอของสตรีชาวม้ง ที่เรียกว่า Paj ntaul และ Story Cloth และจากการสัมภาษณ์ชาวม้งที่อพยพลี้ภัยไปอยู่ในสหรัฐอเมริกา วัตถุประสงค์ของผู้วิจัยซึ่งเป็นศึกษานิเทศก์ผู้ให้การอบรมครูและสอนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยวิสคอนซินได้พยายามพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้รูปแบบใหม่ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชนชาติต่าง ๆ โดยวิธีการใช้ศักยภาพของศิลปะบนสิ่งทอเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้คุณค่าวัฒนธรรมของชนชาติอื่นที่มีวัฒนธรรมอันน่าภาคภูมิใจ ซึ่งวิธีการนี้สามารถสะท้อนให้ผู้คนได้เข้าใจวัฒนธรรมของชนชาติอื่นได้

งานวิจัยต่างประเทศที่พบส่วนใหญ่มุ่งเน้นเสนอกลยุทธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนักในงานด้านวัฒนธรรมของชาติของตน และเพื่อการเรียนรู้ที่จะเข้าใจวัฒนธรรมอันหลากหลายของชนชาติอื่น ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาทางด้านมานุษยวิทยา การใช้กรณีศึกษา การวิเคราะห์จากเอกสาร บทความ โครงการ ประสบการณ์ ตลอดจนการศึกษาถึงภูมิปัญญาของเจ้าของวัฒนธรรมจากการวิเคราะห์งานทางด้านศิลปะ การนำเสนอแหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการค้นคว้าวิจัย ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้เรียนค้นคว้าเรื่องราวทางวัฒนธรรมในรูปแบบของงานวิจัยต่าง ๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย